Revista Română de Asistență Socială Militară
Romanian Journal of Military Social Work (RJMSW)
Revue roumaine d'assistance sociale militaire (RRASM)
ISSN: 3120-2179
Vol. 1, Nr. 4, Octombrie - Decembrie 2026
https://rrasm.ro/ redactie@rrasm.ro

Asistența socială în misiunile NATO, ONU și UE

Rolul asistentului social militar în operațiile multinaționale de gestionare a crizelor

Ropan Ioan Emanuel
Locotenent
Batalionul 22 Infanterie Romanați
Brigada Multinațională de Sud-Est Craiova
Ministerul Apărării Naționale, România
ORCID: 0009-0007-7189-9462
E-mail: emanuelropan07@yahoo.com

REZUMAT

Operațiunile militare contemporane se desfășoară aproape exclusiv în format multinațional, sub umbrela NATO, a Națiunilor Unite sau a Uniunii Europene, iar acest context schimbă și modul în care asistența socială militară își îndeplinește rolul. Articolul de față prezintă, pe înțelesul tuturor, ce face asistentul social militar în fiecare dintre cele trei cadre de misiune, unde sunt diferențele dintre ele și ce provocări apar în practică. Analiza arată că misiunile NATO păstrează accentul pe sănătatea propriilor trupe și pe cooperarea civilo-militară, misiunile ONU de menținere a păcii extind activitatea spre populația civilă locală și spre programe de tip dezarmare–demobilizare–reintegrare, iar misiunile UE combină componenta militară cu misiuni civile de stat de drept și reforme de securitate, în care competențele sociale sunt implicate mai ales indirect. Se subliniază și rolul esențial al suportului acordat familiilor rămase acasă, precum și nevoia de formare specializată a asistenților sociali militari români pentru mediul multinațional.

Cuvinte-cheie: asistență socială militară, misiuni NATO, menținerea păcii, cooperare civilo-militară, PESC, reziliență, reintegrare.

ABSTRACT

Contemporary military operations are conducted almost exclusively in a multinational format, under the auspices of NATO, the United Nations or the European Union, and this context also transforms the way in which military social work fulfils its role. This article explains, in accessible terms, what the military social worker actually does in each of the three mission frameworks, where the differences between them lie, and what challenges arise

ISSN: 3120-2179
Vol. 1, Nr. 4, Octombrie - Decembrie 2026
https://rrasm.ro/ redactie@rrasm.ro

in practice. The analysis shows that NATO missions retain their emphasis on the welfare of their own forces and on civil-military cooperation, UN peacekeeping missions extend social work activity towards the local civilian population and towards disarmament, demobilization and reintegration (DDR) programmes, while EU missions combine a military component with civilian rule-of-law and security-sector reform missions, in which social work skills are engaged mainly in an indirect manner. The article also highlights the essential role of the support granted to the families who remain at home, as well as the need for specialized training of Romanian military social workers for the multinational environment.

Keywords: military social work, NATO missions, peacekeeping, civil-military cooperation, CSDP, resilience, reintegration.

1. INTRODUCERE

Nicio armată modernă nu mai acționează singură. Fie că vorbim despre o operație condusă de NATO, despre o misiune de menținere a păcii a Națiunilor Unite sau despre o misiune civilă ori militară a Uniunii Europene, militarii împart teatrul de operații cu colegi din zeci de țări și lucrează alături de polițiști, diplomați, funcționari publici, organizații neguvernamentale și agenții umanitare. În acest peisaj complex, asistentul social militar nu mai are de-a face doar cu situațiile din propria unitate, ci trebuie să înțeleagă regulile, doctrinele și culturile organizaționale diferite ale actorilor internaționali.

Asistența socială militară s-a consolidat, în ultimele decenii, ca o specializare distinctă a profesiei, cu competențe proprii: sprijinirea personalului aflat în misiune, consilierea familiilor rămase în țară, intervenția în situații de criză, sprijinul după incidente traumatice și facilitarea reintegrării după întoarcere (Rubin et al., 2013).

Când aceste competențe sunt transferate într-un mediu multinațional, apar întrebări practice: cine stabilește mandatul asistentului social — națiunea contribuabilă sau organizația care conduce misiunea? Poate asistentul social să lucreze cu populația civilă locală sau doar cu propriul personal? Cum se menține legătura cu familia aflată la mii de kilometri distanță? Răspunsurile diferă de la o organizație la alta, iar cunoașterea acestor diferențe este utilă atât practicienilor, cât și decidenților din sistemul militar românesc.

Asa cum subliniază Bârzan și Sava (2026), cadrul juridic al asistenței sociale militare reprezintă fundamentul operaționalizarii sprijinului psihosocial în forțele armate, determinând limitele și atribuțiile profesionale atât la nivel național, cât și în cadrul misiunilor multinaționale desfășurate sub egida NATO. De asemenea, tranziția paradigmatică purtată în literatura de specialitate recenta evidențiază o orientare strategică „de la securitatea națională la securitatea umană", plasând reziliența individuală și instituțională în centrul misiunilor moderne de gestionare a crizelor (Călăfăteanu, 2026).

2. IPOTEZELE CERCETĂRII

Pe baza literaturii de specialitate și a documentelor doctrinare, formulăm următoarele ipoteze:

1. rolul asistentului social militar diferă semnificativ între misiunile NATO, misiunile ONU de menținere a păcii și misiunile UE, în funcție de natura și mandatul fiecărei operații;
2. asistenții sociali contribuie la reziliența și coeziunea trupelor în teatrul de operații și la sprijinirea familiilor rămase în țară;
3. cadrul doctrinar și juridic al organizației conducătoare — doctrina CIMIC a NATO, Doctrina Capstone a ONU sau Strategia Globală a UE — influențează direct limitele de acțiune ale asistenței sociale;
4. misiunile ONU și cele civile ale UE oferă asistentului social oportunități de lucru cu populația locală și cu alți actori umanitari, pe când misiunile NATO rămân centrate în primul rând pe propriul personal;
5. participarea României la toate cele trei tipuri de misiuni permite dezvoltarea unui model național integrat de asistență socială militară în context multinațional.

3. METODOLOGIE

Lucrarea de față este o revizuire a literaturii de specialitate, realizată prin analiza articolelor științifice publicate în reviste internaționale recunoscute și a documentelor oficiale ale celor trei organizații.

Au fost consultate baze de date precum PubMed, Scopus și Web of Science, precum și publicații doctrinare NATO (doctrina AJP-3.19 privind cooperarea civilo-militară),

documentele Națiunilor Unite (Doctrina Capstone pentru operațiile de menținere a păcii, Rezoluția 1325 a Consiliului de Securitate) și documentele strategice ale Uniunii Europene (Strategia Globală pentru politica externă și de securitate, 2016).

S-au selectat studii și rapoarte apărute în ultimele două decenii, care tratează asistența socială militară, suportul psihosocial în misiuni și managementul crizelor. Nu au fost realizate interviuri sau anchete proprii; toate informațiile provin din surse deja publicate și verificate de specialiști.

4. REZULTATE

4.1. Asistența socială militară — cadrul general

Asistența socială militară se definește prin adaptarea metodelor specifice profesiei la realitățile vieții militare: ierarhie, misiuni, risc, separarea de familie, mobilitate permanentă.

Manualul de referință din domeniu identifică ca sarcini centrale consilierea individuală și familială, sprijinirea pregătirii unității pentru misiune, intervenția după incidente critice și legătura cu instituțiile de sănătate și protecție socială (Rubin et al., 2013).

În Statele Unite, învățământul social a recunoscut această specializare prin ghiduri curriculare dedicate, care cer viitorilor asistenți sociali militari cunoștințe despre ciclul de desfășurare, stresul operațional și particularitățile familiilor militare (CSWE, 2015).

O noțiune-cheie pentru înțelegerea activității în misiuni este ciclul emoțional al desfășurării descris de Pincus și colaboratorii (2001): de la etapa de pregătire și plecare, prin perioada de desfășurare propriu-zisă, până la întoarcere și reintegrare, fiecare familie traversează o succesiune de stări — amorțeală, tristețe, disconfort emoțional și, la întoarcere, bucurie amestecată cu anxietatea reacomodării.

Urtilizarea unor instrumente alternative de analiză psihosocială, cum sunt resursele culturale și documentarele militare, facilitează înțelegerea complexității fenomenului traumatic și a adaptării în mediul operațional (Doca, 2026).

Asistentul social acționează practic la fiecare etapă: pregătește familia înainte de plecare, menține legătura pe perioada misiunii și susține reintegrarea la întoarcere. Studiile privind familiile de rezerviști arată că, pe perioada misiunii, familia trăiește o „absență

ambiguă" — membrul de familie este departe, dar prezent prin telefon sau e-mail — iar această ambiguitate generează stres suplimentar, mai ales la reîntoarcere (Faber et al., 2008).

4.2. Asistența socială în misiunile NATO

Misiunile NATO sunt, prin excelență, misiuni militare: de la KFOR în Kosovo (1999) la ISAF în Afganistan (2001–2014) și la operațiunile de descurajare de pe flancul estic, scopul principal rămâne realizarea obiectivelor militare, nu asistența umanitară.

În acest cadru, rolul asistentului social este în primul rând centrat pe propriul contingent: prevenirea și managementul stresului operațional, consilierea militarilor aflați în dificultate, intervenția după incidente traumatice și sprijinirea celor care rămân în țară — familiile și elementele de sprijin din spatele unității desfășurate.

Un al doilea palier de activitate este deschis de cooperarea civilo-militară, cunoscută sub acronimul CIMIC. Doctrina aliată AJP-3.19 definește CIMIC ca o funcție militară comună care integrează înțelegerea factorilor civili din mediul de operații și facilitează interacțiunea dintre structurile NATO și actorii non-militari, în sprijinul îndeplinirii misiunii (NATO, 2018). Tradus în limbaj de asistență socială, aceasta înseamnă că asistentul social militar nu distribuie el însuși ajutor umanitar populației locale, dar contribuie la evaluarea nevoilor comunității, la coordonarea cu autoritățile locale și cu organizațiile internaționale și la identificarea riscurilor sociale care pot afecta stabilitatea zonei. Această dimensiune juridică și instituțională a sprijinului acordat în mediul aliat este analizată detailat în lucrările comparative privind cadrele legislative din statele NATO (Bârzan și Sava, 2026)

Experiența misiunilor din Balcani a arătat că bunăstarea populației civile este strâns legată de securitatea forțelor, iar asistenții sociali pot aduce o contribuție distinctă prin expertiza lor în lucrul cu grupurile vulnerabile.

Literatura de specialitate confirmă că sprijinul social de la nivelul unității protejează împotriva consecințelor stresului: reziliența psihologică, sprijinul camarazilor și cel primit după întoarcere sunt factori care reduc simptomele de stres traumatic și depresive (Pietrzak et al., 2010). Asistentul social militar este, în practică, unul dintre principalii constructori ai acestui sprijin.

Revista Română de Asistență Socială Militară
Romanian Journal of Military Social Work (RJMSW)
Revue roumaine d'assistance sociale militaire (RRASM)
ISSN: 3120-2179
Vol. 1, Nr. 4, Octombrie - Decembrie 2026
https://rrasm.ro/ redactie@rrasm.ro

4.3. Asistența socială în misiunile ONU

Misiunile ONU de menținere a păcii au o logică diferită. Doctrina Capstone, documentul care fundamentează întreaga activitate de peacekeeping, fixează trei principii de bază: consimțământul părților, imparțialitatea și nefolosirea forței decât în legitimă apărare și în apărarea mandatului (Națiunile Unite, 2008).

Misiunile multidimensionale actuale reunesc componente militare, de poliție și civile și au mandate tot mai complexe: protecția civililor, sprijinirea proceselor politice, organizarea alegerilor, asistarea refugiaților și demobilizarea fostelor combatanți. În prezent, zeci de mii de militari, polițiști și civili din întreaga lume sunt desfășurați în astfel de misiuni.

Acest cadru deschide asistentului social militar un spectru mai larg de activitate decât în misiunile NATO. Programele de dezarmare, demobilizare și reintegrare (DDR) sunt cel mai elocvent exemplu: retragerea unui fost combatant din viața militară nu înseamnă doar predarea armei, ci și școlarizare, formare profesională, sprijin psihologic și reconectarea la familie și comunitate — toate activități care corespund exact competențelor asistentului social (Knight & Ozerdem, 2004). Reintegrarea socială și profesională a veteranilor și a foștilor combatanți impune o abordare structurală pe parcursul întregului ciclu de viață militară, depășind limitele intervențiilor strict reactive de după încheierea misiunilor (Sava, Sava și Bârzan, 2026).

Totodată, Rezoluția 1325 a Consiliului de Securitate privind femeile, pacea și securitatea a făcut din protecția femeilor și copiilor afectați de conflict o obligație operațională, nu o opțiune (Consiliul de Securitate al ONU, 2000), ceea ce a crescut nevoia de profesioniști pregătiți în lucrul cu victimele violenței și cu persoanele vulnerabile. Această abordare reflectă trecerea de la viziunile clasice axate strict pe apărarea statală la principiile moderne ale securității umane (Călăfăteanu, 2026).

Nu în ultimul rând, trebuie spus că și menținerea păcii are un cost pentru militari. Un studiu prospectiv realizat pe foști militari detașați în misiuni de menținere a păcii a arătat că lipsa suportului social și evenimentele stresante de viață se asociază cu simptome de stres posttraumatic, chiar și la câțiva ani de la întoarcere (Dirkzwager et al., 2003).

Sinteza asupra psihologiei militarului de menținere a păcii ajunge la o concluzie asemănătoare: sursele de stres în misiunile de pace sunt diferite de cele din război — izolarea,

Revista Română de Asistență Socială Militară
Romanian Journal of Military Social Work (RJMSW)
Revue roumaine d'assistance sociale militaire (RRASM)
ISSN: 3120-2179
Vol. 1, Nr. 4, Octombrie - Decembrie 2026
https://rrasm.ro/ redactie@rrasm.ro

incertitudinea mandatului, contactul cu suferința civilă — și necesită intervenții adaptate (Britt & Adler, 2003).

Asistentul social militar rămâne, prin urmare, o prezență necesară și în aceste misiuni, atât pentru propriii militari, cât și pentru sprijinirea componentelor civile.

4.4. Asistența socială în misiunile UE

Uniunea Europeană acționează pe ambele paliere, dar cu o construcție inedită: Politica comună de securitate și apărare (PESC) permite UE să lanseze atât operații militare, cât și misiuni civile de gestionare a crizelor. Începând cu 2003, când au fost lansate prima operație militară comună (Artemis, în Republica Democrată Congo) și prima misiune civilă (EUPOL Proxima, în fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei), UE a desfășurat numeroase misiuni, de la EUFOR Althea în Bosnia și Herțegovina (din 2004) la misiunile civile de stat de drept și reformă a poliției, precum EULEX Kosovo sau EUCAP Sahel.

Strategia Globală a UE din 2016, „Vis comun, acțiune comună: o Europă mai puternică", subliniază nevoia de coerență între dimensiunea de securitate și cea de dezvoltare și propune o Uniune care își apără valorile și contribuie la construcția păcii (Uniunea Europeană, 2016). Implementarea cade, în mare măsură, pe structura diplomatică a Uniunii — Serviciul European de Acțiune Externă — și pe cooperarea cu ministerele de externe naționale, după cum arată analiza academică a acestui mecanism (Vanhoonacker et al., 2015).

Din perspectiva asistenței sociale, misiunile UE prezintă o particularitate: în misiunile civile, marea majoritate a experților sunt polițiști, juriști și funcionari publici, iar compartimentele cu profil social apar mai rar și mai puțin structurate.

Totuși, ca și în cazul statutului cadrelor militare, drepturile sociale rămân în bună măsură condiționate de reglementarea subsecventă prin ordine ministeriale. Această arhitectură confirmă observația privitoare căreia cadrul juridic românesc privilegiază consacrarea legală a drepturilor, lăsând organizarea efectivă a serviciilor de asistență socială pe seama actelor administrative și a structurilor de resurse umane ale Ministerului Apărării Naționale.

Acest lucru nu înseamnă că dimensiunea socială lipsește, ci că este integrată transversal: reforma poliției comunitare, sprijinirea victimelor, asistarea persoanelor vulnerabile și reconstrucția serviciilor sociale locale sunt obiective în care competențele de

asistență socială se dovedesc utile. Aici se conturează, în opinia noastră, și oportunitatea: o dată cu creșterea ambițiilor UE în domeniul apărării, există loc pentru o componentă de asistență socială mai bine definită, atât pentru personalul propriu, cât și pentru populația din statele-gazdă.

4.5. Provocări etice și profesionale în mediul multinațional

Lucrul în misiuni internaționale amplifică dilemele specifice profesiei. Prima este cea a dublului angajament: asistentul social este ofițer, dar și profesionist al binelui clientului, iar uneori interesul misiunii și interesul persoanei pot intra în conflict (Rubin et al., 2013). A doua ține de confidențialitate: în teatrul de operații, spațiul intim de consiliere este limitat, iar comandantul așteaptă informații despre capacitatea militarului de a-și îndeplini sarcinile. A treia provocare este interoperaibilitatea: fiecare națiune contribuabilă vine cu propriul sistem de asistență socială, cu propriile reguli de confidențialitate și cu resurse diferite, iar standardizarea practicilor rămâne o problemă nerezolvată.

Nu în ultimul rând, distanța față de familie rămâne unul dintre cei mai puternici factori de stres. Studiile asupra copiilor militari arată că desfășurarea repetată a părintelui se asociază cu dificultăți emoționale și comportamentale, iar partenerul rămas acasă preia aproape singur sarcina îngrijirii, adesea fără sprijin adecvat (Lester et al., 2010).

O revizuire recentă a programelor de creștere a rezilienței familiilor militare, care a analizat 32 de studii și peste 14.000 de participanți, confirmă că există intervenții utile, dar extrem de eterogene, și insistă asupra livrării flexibile, inclusiv online, pentru familii aflate în diferite colțuri ale lumii (Hébert et al., 2024). Altă revizuire, centrată pe suportul social și psihologic legat de desfășurarea în misiuni internaționale, constată că literatura este dominată de servicii reactiv — oferite după ce problemele au apărut — și că studiile din afară Americii de Nord sunt rare, ceea ce lasă contextul european aproape neexplorat (Ohlsson et al., 2024).

Aceste constatări vin direct în sprijinul unui mesaj practic: asistența socială militară din România trebuie să se dezvolte în direcția prevenției, a programelor centrate pe familie și a cercetării proprii. (Călăfăteanu, 2026; RRASM, 2026)

5. CONCLUZII

Analiza realizată confirmă cele cinci ipoteze.

În primul rând, rolul asistentului social militar diferă realmente între cele trei organizații:

- în misiunile NATO acționează aproape exclusiv pentru propriul contingent și pentru cooperarea civilo-militară (NATO, 2018);
- în misiunile ONU mandatul său se extinde spre populația locală și programe de tip DDR (Națiunile Unite, 2008; Knight & Ozerdem, 2004);
- iar în misiunile UE lucrează într-un cadru în care componenta militară și cea civilă se întrepătrund (Uniunea Europeană, 2016).

În al doilea rând, literatura confirmă contribuția asistenței sociale la reziliența trupelor și a familiilor (Pietrzak et al., 2010; Hébert et al., 2024)

În al treilea rând, doctrina fiecărei organizații stabilește clar limitele de acțiune (Bârzan si Sava, 2026).

Ipotezele patru și cinci sunt, de asemenea, validate: misiunile ONU și UE oferă oportunități suplimentare de lucru cu populația civilă, iar experiența României în toate cele trei cadre creează premisa unui model integrat.

Pentru practică, rezultă câteva recomandări concrete: includerea explicită a asistenților sociali în structura contingentelor desfășurate, formarea lor în domeniul muncii în mediul multinațional, dezvoltarea programelor de suport pentru familiile rămase acasă și, nu în ultimul rând, demararea de studii empirice în contextul militar românesc, care să acopere golul semnalat de literatura internațională (Ohlsson et al., 2024). Asistența socială militară nu este un lux în misiunile NATO, ONU sau UE, ci o componentă a capacității operaționale a forțelor.

6. MULȚUMIRI, FINANȚARE ȘI CONFLICTE DE INTERESE

Autorul mulțumește colegilor din domeniul asistenței sociale militare pentru schimbul de idei și pentru observațiile oferite asupra versiunilor preliminare ale lucrării. Această cercetare nu a beneficiat de finanțare externă. Autorul declară absența oricărui conflict de interese

6. BIBLIOGRAFIE

Bârzan, C. A. și Sava, G. I. (2026). Cadrul juridic al asistenței sociale militare în România și în statele NATO: o analiză comparativă. *Revista Română de Asistență Socială Militară, 1*(3). **https://doi.org/10.5281/zenodo.23020007**

Britt, T. W., & Adler, A. B. (Eds.). (2003). *The psychology of the peacekeeper: Lessons from the field.* Westport, CT: Praeger.

Călăfăteanu, N. I. (2026). De la Securitatea Națională la Securitatea Umană: Rolul Asistenței Sociale Militare în consolidarea reziliență individuale și instituționale. *Revista Română de Asistență Socială Militară, 1*(3) **https://doi.org/10.5281/zenodo.23020460**

Consiliul de Securitate al ONU. (2000). *Rezoluția 1325 privind femeile, pacea și securitatea.* New York: Națiunile Unite. **https://undocs.org/S/RES/1325(2000)**

Council on Social Work Education. (2015). *Specialized practice curricular guide for military social work.* Alexandria, VA: CSWE. **https://www.cswe.org/sites/default/files/2026-07/Curricular_Guide_Military_Social_Work_2015_EPAS.pdf**

Dirkzwager, A. J. E., Bramsen, I., & van der Ploeg, H. M. (2003). Social support, coping, life events, and posttraumatic stress symptoms among former peacekeepers: A prospective study. *Personality and Individual Differences, 34*(8), 1545–1559. **https://doi.org/10.1016/S0191-8869(02)00198-8**

Doca, A. S. (2026). Filmul și documentarul militar ca instrumente de analiză în asistența socială militară: experiența traumei, reziliența și reintegrarea militarilor și veteranilor. *Revista Română de Asistență Socială Militară, 1*(3). **https://doi.org/10.5281/zenodo.23016552**

Faber, A. J., Willerton, E., Clymer, S. R., MacDermid, S. M., & Weiss, H. M. (2008). Ambiguous absence, ambiguous presence: A qualitative study of military reserve families in wartime. *Journal of Family Psychology, 22* (2), 222–234. **https://doi.org/10.1037/0893-3200.22.2.222**

Hébert, M. L., Tippe, J. M., Aquin, C., Maximos, M., Brémault-Phillips, S., & Sevigny, P. R. (2024). Military family-centred resilience-building programming across the deployment cycle: A scoping review. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 21* (10), 1378. **https://doi.org/10.3390/ijerph21101378**

Knight, M., & Ozerdem, A. (2004). Guns, camps and cash: Disarmament, demobilization and reintegration of former combatants in transitions from war to peace. *Journal of Peace Research, 41*(4), 509–523. **https://doi.org/10.1177/0022343304044479**

Lester, P., Peterson, K., Reeves, J., Knauss, L., Glover, D., Mogil, C., … Beardslee, W. (2010). The long war and parental combat deployment: Effects on military children and at-home spouses. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry, 49*(4), 310–320. **https://doi.org/10.1016/j.jaac.2010.01.003**

NATO, Oficiul pentru Standardizare. (2018). *AJP-3.19: Doctrina aliată comună pentru cooperarea civilo-militară (Ediția 1).* Bruxelles: NATO. **https://www.coemed.org/files/stanags/01_AJP/AJP-3.19_EDA_V1_E_2509.pdf**

Națiunile Unite. (2008). *Operațiile ONU de menținere a păcii: Principii și ghiduri (Doctrina Capstone).* New York: Departamentul ONU pentru Operații de Menținere a Păcii. **https://alnap.org/help-library/resources/capstone-doctrine-united-nations-peacekeeping-operations-principles-and-guidelines/**

Ohlsson, A., Nilsson, S., & Larsson, G. (2024). Social and psychological support for military personnel and their families in connection with military deployment: A scoping review and thematic analysis. *Journal of Veterans Studies, 10*(1). **https://doi.org/10.21061/jvs.v10i1.533**

Pietrzak, R. H., Johnson, D. C., Goldstein, M. B., Malley, J. C., & Southwick, S. M. (2010). Psychosocial buffers of traumatic stress, depressive symptoms, and psychosocial difficulties in veterans of Operations Enduring Freedom and Iraqi Freedom: The role of resilience, unit support, and postdeployment social support. *Journal of Affective Disorders, 120*(1–3), 188–192. **https://doi.org/10.1016/j.jad.2009.04.015**

Pincus, S. H., House, R., Christenson, J., & Adler, L. E. (2001). The emotional cycle of deployment: A military family perspective. *US Army Medical Department Journal,*

4(5), 6. **http://cdm15290.contentdm.oclc.org/cdm/ref/collection/p15290coll3/id/898**

Revista Română de Asistență Socială Militară (RRASM), (2026). *Ghid de Asistență Socială Militară – Întrebări frecvente, definiții și resurse.* **https://rrasm.ro/ghid-de-asistenta-sociala-militara/**

Rubin, A., Weiss, E. L., & Coll, J. E. (2013). *Handbook of military social work.* Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.

Sava, M. I., Sava, G. I. și Bârzan, C. A.(2026). Reintegrarea socială și profesională a veteranilor după încheierea carierei militare. Studiu de caz (I). *Revista Română de Asistență Socială Militară, 1*(3). **https://doi.org/10.5281/zenodo.23237479**

Uniunea Europeană. (2016). *Vis comun, acțiune comună: o Europă mai puternică. Strategia globală a Uniunii Europene pentru politica externă și de securitate* . Bruxelles: Serviciul European de Acțiune Externă. **https://doi.org/10.5281/zenodo.23237479**

Vanhoonacker, S., Pomorska, K., & Petiteville, F. (Eds.). (2015). *The European External Action Service and national foreign ministries: Influence through bureaucracy.* . London: Routledge.